

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาต่อคุณสมบัติของบัณฑิตคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ รุ่นปีการศึกษา 2533-2537” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบประเภทของหน่วยงาน จำนวนบัณฑิตที่เข้าปฏิบัติงาน ทักษะของ ผู้บังคับบัญชาต่อคุณสมบัติของบัณฑิต และทิศทางของหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ที่พึงประสงค์ในอนาคต

กลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ คือผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม ระดับที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับบัณฑิตมากที่สุด ทั้งในหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนทั่วประเทศจำนวน 83 องค์กร

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม 1 ชุดประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของผู้บังคับบัญชา และสถานภาพของบัณฑิตในหน่วยงาน ทักษะของผู้บังคับบัญชาต่อคุณสมบัติของบัณฑิตคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม การสนับสนุนของหน่วยงาน และทักษะของหน่วยงานต่อหลักสูตรการศึกษาของคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม โดยแจกแบบสอบถามให้ทั้งสิ้น 112 ฉบับ และได้รับกลับคืนมา 83 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 74.1 ตามจำนวนที่หน่วยงานแจ้งมาดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐบาล ได้รับแบบสอบถามกลับมา 78 ราย

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	จำนวน	44 ราย
กระทรวงมหาดไทย	จำนวน	29 ราย
กระทรวงสาธารณสุข	จำนวน	3 ราย
ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร	จำนวน	1 ราย
กระทรวงกลาโหม	จำนวน	1 ราย

2. หน่วยงานภาคเอกชน ได้รับแบบสอบถามกลับมา 5 ราย

องค์กรพัฒนาเอกชน	จำนวน	3 ราย
สถาบันการศึกษา	จำนวน	2 ราย

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อสรุปข้อมูลทั้งหมด โดยแสดงผลการวิจัย ดังนี้

1. คุณลักษณะทั่วไปของผู้บังคับบัญชาบัณฑิตและสถานภาพของบัณฑิตในหน่วยงาน

1.1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้บังคับบัญชาบัณฑิต

ผู้บังคับบัญชาบัณฑิตทั้ง 83 คน เป็นชายร้อยละ 56.6 เป็นหญิงร้อยละ 3.6 ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 56 ปีขึ้นไป ร้อยละ 22.9 ช่วงอายุ 41-45 ปี ร้อยละ 20.5 และช่วงอายุ 46-50 ปีเพียงร้อยละ 19.3

ระดับการศึกษาพบว่า จบการศึกษาชั้นสูงสุดระดับปริญญาตรีร้อยละ 63.9 การศึกษาชั้นสูงสุดระดับปริญญาโท ร้อยละ 31.3 และการศึกษาชั้นสูงสุดระดับปริญญาเอกเพียงร้อยละ 1.2 ในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มากที่สุด ร้อยละ 30.1 รัฐศาสตร์ 16.9 และศิลปศาสตร์ร้อยละ 13.3

หน่วยงานที่ผู้บังคับบัญชาบัณฑิตคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม ปฏิบัติงานอยู่เป็นหน่วยงานในภาครัฐบาล ร้อยละ 94 ภาคเอกชนเพียงร้อยละ 6 และส่วนใหญ่ปฏิบัติภารกิจในงานสังคมสงเคราะห์โดยตรงร้อยละ 60.2 ปฏิบัติภารกิจเพียงเกี่ยวข้องกับงานสังคมสงเคราะห์ ร้อยละ 37.3

ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ของบัณฑิตเหมาะสมกับลักษณะการให้บริการของหน่วยงานผู้บังคับบัญชาบัณฑิตส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในขั้นเหมาะสมดีมากร้อยละ 71.1 เหมาะสมเพียงบางส่วนเพียงร้อยละ 26.5

1.2 สถานภาพของบัณฑิตในหน่วยงาน

จำนวนบัณฑิตจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม ปฏิบัติงานในแต่ละหน่วยงานจำนวนไม่เกิน 5 คน

ตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในแต่ละหน่วยงานส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ร้อยละ 83.1 รองลงมาเป็นตำแหน่งอื่นๆ ร้อยละ 16.9 เช่น พนักงานคุมความประพฤติ ผู้จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง งานศูนย์ข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ งานการเจ้าหน้าที่ งานสารบรรณ การเงิน เป็นต้น ดังนั้นลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายตามตำแหน่งหน้าที่ซึ่งเป็นงานประเภทงานบริการต่างๆ ร้อยละ 68.7 เช่น งานให้คำปรึกษา และช่วยเหลืออยู่ด้วยโอกาสทุกประเภท การสอบประวัติและสงเคราะห์ผู้ต้องขังและครอบครัว งานประชาสัมพันธ์ วิทยากรอบรม และงานสารบรรณ การเงิน (ตามลำดับ) รองลงมาได้แก่งานลักษณะงานที่เป็นวิชาการ ร้อยละ 55.4 และงานศึกษาวิจัย เพียงร้อยละ 34.9

หน่วยงานที่ทำการสำรวจได้แสดงผลในการรับบัณฑิตเข้าปฏิบัติงานในหน่วยงานของคนมากกว่า 2 เหตุผล เหตุผลที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ มีวุฒิตามต้องการร้อยละ 84.3 มีความรู้ความสามารถที่ต้องการร้อยละ 66.3 บัณฑิตมีบุคลิกภาพเหมาะสมร้อยละ 45.8 ส่วนจบจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงเพียงร้อยละ 6 เท่านั้น บัณฑิตส่วนใหญ่เข้าปฏิบัติงานในช่วงระยะเวลา 3-4 ปี ร้อยละ 45.8 ระยะ 1-2 ปี ร้อยละ 28.9 และต่ำกว่า 1 ปี เพียงร้อยละ 19.3

2. ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาต่อคุณสมบัติของบัณฑิตคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

2.1 ความคิดเห็นต่อความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานของบัณฑิต

ผู้บังคับบัญชามีความเห็นว่างบัณฑิตมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมค่อนข้างมากพิจารณาจาก $\bar{X} = 93.74$ และ $SD = 11.64$ โดยเห็นว่างความรู้และทักษะในเรื่องเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบในการดำเนินงาน สามารถปรับตัวเข้ากับหน่วยงานได้ปรับตัวเข้ากับผู้บริหารและผู้มาขอรับบริการของหน่วยงานได้ และมีความสามารถในการประสานงานเป็นต้น

2.2 ความคิดเห็นต่อทัศนคติทางวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ที่บัณฑิตปฏิบัติ

ผู้บังคับบัญชว่างบัณฑิตมีความเห็นว่างบัณฑิตมีคุณสมบัติตามบทบาทวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากพิจารณาจาก $\bar{X} = 56.73$ และ $SD = 7.70$ ดังมีรายละเอียดตามลำดับนี้ มีความตั้งใจและความสนใจในการปฏิบัติงาน มีการยึดถือปฏิบัติตามกฎระเบียบและนโยบายของหน่วยงาน มีมนุษยสัมพันธ์ มีทัศนคติที่ดีต่องานที่รับผิดชอบ มีความเสียสละและอดทน และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อสรุปความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชว่างบัณฑิตต่อคุณสมบัติของบัณฑิตทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่มีต่อการปฏิบัติงานพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมค่อนข้างมาก โดยพิจารณาจาก $\bar{X} = 150.48$ และ $SD = 18.69$

แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าคุณสมบัติของบัณฑิตด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติส่วนใหญ่จะอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมค่อนข้างมากก็ตามก็ยังปรากฏว่ามีบางส่วนอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมน้อย ที่ผู้บังคับบัญชว่างบัณฑิตเห็นว่างควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม เช่น ความรู้ความสามารถในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของผู้รับบริการ ความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหา ความสามารถในการโยงใยความสัมพันธ์ของปัญหาเศรษฐกิจ-สังคมเข้ากับระบบการทำงาน ความรู้ความสามารถ ในการนำเสนอและประเมินผลงาน ความรู้ความสามารถในการจัดฝึกอบรม ความเสียสละ/อดทน ความเข้าใจมนุษย และสังคม การมีมนุษยสัมพันธ์ การตรงต่อเวลา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตนเอง/กล้าเผชิญ ปัญหาข้อขัดข้องและการมีส่วนร่วมประชุมสัมมนา เป็นต้น

3. การสนับสนุนของหน่วยงาน

การสนับสนุนหรือเพิ่มความรู้ ทักษะและทัศนคติของบัณฑิต พบว่างหน่วยงานที่บัณฑิตปฏิบัติงานให้การสนับสนุนถึงร้อยละ 74 ในหลายประเภทดังนี้ สนับสนุนด้านการศึกษาต่อร้อยละ 98.2 การฝึกอบรม/ดูงาน ร้อยละ 100 การร่วมประชุมสัมมนา ร้อยละ 100 การประชุมปฏิบัติการ ร้อยละ 88 การเป็นวิทยากรพิเศษ ร้อยละ 54 การสนับสนุนการศึกษา/วิจัย ร้อยละ 74.7 สำหรับสถานที่จัดการศึกษา อบรม ดูงาน สัมมนา ปรากฏว่างหน่วยงานส่วนใหญ่มีนโยบายให้จัดในประเทศมากกว่า ต่างประเทศตามนโยบายประหยัดงบประมาณของรัฐบาลและสอดคล้องกับสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปัจจุบัน

สำหรับการสนับสนุนให้นักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม ได้รับประสบการณ์การฝึกภาคปฏิบัติจริงจากหน่วยงานที่ให้บริการด้านสวัสดิการสังคม พบว่าหน่วยงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 53 มีการรับนักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคมเข้าฝึกภาคปฏิบัติ

ส่วนการสนับสนุนความก้าวหน้าในตำแหน่งงานของบัณฑิตพบว่าหน่วยงานมีการสนับสนุนความก้าวหน้าของบัณฑิตอย่างไม่มีข้อจำกัดขึ้นกับความสามารถของบัณฑิต ร้อยละ 56.6

4. ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาบัณฑิตที่มีต่อหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต

4.1 ความคิดเห็นต่อการเพิ่มเติมวิชาในหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

จากการศึกษาพบว่าผู้บังคับบัญชาบัณฑิต ปรารถนาให้เพิ่มวิชาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและการตระหนักต่อจรรยาบรรณของนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้ นักศึกษา รู้จักการเสียสละและอดทนต่อการปฏิบัติงาน ร้อยละ 61.1 ความรู้และทักษะเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์/การติดต่อสื่อสาร ร้อยละ 13.2 วิธีการปฏิบัติงานด้าน เฉพาะราย (Case Work) กลุ่มชน (Group Work) และชุมชน (Community Work) ร้อยละ 9.8 ความรู้เกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ในกิจการราชทัณฑ์/ การบำบัดและฟื้นฟูผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติด/ปัญหาอาชญากรรม ร้อยละ 9.8 และความรู้เกี่ยวกับ Computer ร้อยละ 7.3 เป็นต้น

4.2 ความคิดเห็นต่อการเสริม/สอดแทรก ความรู้ ทักษะ ทักษะที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน

ผู้บังคับบัญชาบัณฑิต ส่วนใหญ่เห็นว่าสภาวะเศรษฐกิจ สังคม ปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ดังนั้นในการศึกษาหลักสูตรสังคมสงเคราะห์จึงควรเพิ่ม เรื่องเกี่ยวกับ การวิเคราะห์วิกฤตการณ์ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมจากปัจจุบันสู่อนาคต ร้อยละ 16.6 การฝึกหัดประยุกต์ใช้หลักวิชาการด้านต่างๆ เช่น จิตวิทยา จิตเวช เข้ากับกระบวนการให้คำปรึกษา ร้อยละ 16.6 การเป็นผู้นำ ร้อยละ 14.1 การทำงานเป็นทีม ร้อยละ 12.3 และเทคนิคการเขียน/ วิเคราะห์แผน ร้อยละ 11 เป็นต้น

4.3 ความคิดเห็นต่อทิศทางของหลักสูตรการศึกษาของคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม

ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาบัณฑิต เห็นว่าทิศทางการศึกษาของคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม ควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ของสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ร้อยละ 24.2 เน้นการผสมผสานภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติให้มากขึ้น ร้อยละ 17.7 นักศึกษาควรฝึกปฏิบัติด้านมนุษยสัมพันธ์ ศิลธรรมและจรรยาบรรณให้มากขึ้น ร้อยละ 16.1 และให้ความสำคัญต่อหลักการ/วิธีการสร้างองค์กรประชาชน อาสาสมัครและระบบเครือข่าย ร้อยละ 12.1

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษา เรื่อง “ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาต่อคุณสมบัติของบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์-ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ รุ่นปีการศึกษา 2533-2537” ทำให้ทราบว่า

บัณฑิตจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคมปัจจุบัน ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในหน่วยงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ในภาครัฐบาล หน่วยงานละจำนวนไม่เกิน 5 คน เป็นระยะเวลา 3-4 ปี ในตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์และหน้าที่คุมประพฤติ ซึ่งผู้บังคับบัญชาเห็นว่า ตำแหน่งบัณฑิตปฏิบัติงานอยู่เหมาะสมกับวุฒิการศึกษาที่สำเร็จมา ส่วนชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยที่บัณฑิตสำเร็จการศึกษาไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับบัณฑิตเข้าปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงาน

ผู้บังคับบัญชามองเห็นว่า คุณสมบัติของบัณฑิตที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นความรู้ ทักษะ ทักษะ อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมค่อนข้างมาก อาทิเช่น ความรับผิดชอบในการดำเนินงาน สามารถปรับตัวเข้ากับหน่วยงานได้ ปรับตัวเข้ากับผู้มาขอรับบริการของหน่วยงานได้ดี มีความตั้งใจและสนใจในการปฏิบัติงาน ยึดถือในกฎระเบียบของหน่วยงานได้เป็นอย่างดีเยี่ยม ซึ่งอาจเนื่องมาจากการให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนในความก้าวหน้าของบัณฑิตที่หน่วยงานพยายามสนับสนุนในหลายๆ ด้าน อาทิ การศึกษาต่อ การฝึกอบรม / สัมมนา / ดูงาน การเป็นวิทยากรพิเศษ ตลอดจนการสนับสนุนด้านขวัญกำลังใจ ในการเปิดโอกาสให้บัณฑิตได้มีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งที่ปฏิบัติงานไปเป็นลำดับขั้น

แต่กระนั้นก็ตามผู้บังคับบัญชามองเห็นว่าท่ามกลางภาวะสังคมที่วิกฤตในปัจจุบัน ประชาชนได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ทั้งภาคเศรษฐกิจ การศึกษา เกษตร การเลิกจ้าง ให้ออกจากงานยังคงมีปรากฏเป็นระยะๆ ซึ่งสุดท้ายประชาชนต้องหาทางออกด้วยการจบชีวิต ตามข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ โครงการต่างๆ ของรัฐ เช่น อาหารกลางวัน ค่าเล่าเรียน ถูกยกเลิกกลางคัน เด็กหลายคนต้องออกจากโรงเรียน กลายเป็นแรงงานเด็กหรืออาจถึงขั้นขายบริการทางเพศเพื่อหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัว

จากสถานการณ์เช่นนี้ นักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงในการให้คำปรึกษา และหาแนวทางเลือกใหม่ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับผู้เดือดร้อนทั้งหลาย จึงควรต้องมีความเข้าใจต่อสถานการณ์วิกฤตการณ์อย่างลึกซึ้ง มองให้เห็นว่าเกิดจากสาเหตุใด มีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง การแก้ปัญหาจึงไม่ควรมองปรากฏการณ์แยกเป็นส่วนๆ หากต้องพิจารณาเป็นองค์รวม เห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับของสภาพภายใต้โครงสร้างใหญ่ของสังคม ซึ่งจิวาลักษณ์ จงสถิตมัน เห็นว่าประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาสังคมสงเคราะห์บนพื้นฐานและภาพสวัสดิการสังคมแบบพื้นฐานขึ้นมาในท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ต้องผลักดันในสิ่งต่อไปนี้

- การฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของการช่วยเหลือเกื้อกูล การให้หลักประกันทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คน ในชุมชน

- การช่วยสร้างความเป็นประชาสังคม (Civil Society) ของสังคมไทย เพื่อแสดงให้เห็นว่า ความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมต้องมาจากทุกส่วนในสังคม (จิราลักษณ์ จาเสถิมัน, 2541, น. 18)

และการที่นักสังคมสงเคราะห์จะผลักดัน 2 ประเด็นข้างต้นได้ นักสังคมสงเคราะห์ต้องสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรชุมชน ปัจจุบันได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้ใส่ใจเห็นความสำคัญของสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ โดยองค์กรสังคมสงเคราะห์ภาครัฐบาลควรมีบทบาทในการเสริมทรัพยากร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้บริการสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ และที่สำคัญนักสังคมสงเคราะห์ต้องช่วยสร้างให้เกิดองค์กรเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนที่มีกิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมในระดับท้องถิ่น ทพ. มีมติเมื่อพฤษภาคม 2540 เห็นชอบในหลักการให้กรมประชาสงเคราะห์ถ่ายโอนงานให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อกระจายอำนาจการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่องค์กรท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 โดยให้มีการตรวจกฎหมายที่เกี่ยวข้องเรื่องนี้ภายใน 2 ปี แต่การศึกษาค้นคิดเห็นของประชาสงเคราะห์จังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เห็นพ้องด้วยแต่มีความแตกต่างในความคิดเห็นเกี่ยวกับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล การถ่ายโอนงานให้องค์การบริหารส่วนตำบลจึงอยู่ระหว่างการวิเคราะห์ลักษณะงาน เพื่อจัดลำดับความเร่งด่วนของงานที่จะถ่ายโอน (ทรงธรรม สวณิช, 2540 : น.125.) เมื่อเป็นเช่นนั้นบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในอนาคตจึงเป็นเพียงบทบาทผู้สนับสนุนเท่านั้น บทบาทหลักเป็นของประชาชน หากเป็นไปได้ชุมชนจะต้องมีความเข้มแข็ง ประชาชนมีสวัสดิภาพ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทิศทางการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ต้องการการปฏิบัติงานไปสู่การพิจารณาปัญหาทุกระบบในภาพรวม การดำเนินงานต้องมีลักษณะงานที่ครบวงจร ปฏิบัติงานในเชิงป้องกันโดยเน้นการมีส่วนร่วม การรวมกลุ่มของชุมชน การประสานองค์กรเครือข่ายเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสังคมในวงกว้างหรือมุ่งสู่การปฏิบัติงานในระดับมหภาคให้มากขึ้น ซึ่งคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคมได้ดำเนินการอยู่บ้างในบางประเด็น และจะเน้นการศึกษาวิชาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในสภาวะการที่ท้าทายให้มากขึ้น พร้อมทั้งจะนำประเด็นที่เกี่ยวกับชุมชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน และอีกหลายประเด็นที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ไปพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นอกจากเพื่อตอบสนององวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าว ยังมีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ ซึ่งควรได้รับการพิจารณาดังนี้

1. หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต

ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมสูงขึ้น กลุ่มที่อ่อนแอถูกเอาเปรียบข่มเหงทารุณ หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิตจะต้องพัฒนาศาสตร์ทางวิชาชีพขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการให้ความช่วย

เหลือผู้รับบริการ โดยเปลี่ยนจากการให้บริการในกลุ่มย่อยมาเป็นการกระตุ้นสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีให้แก่คนกลุ่มใหญ่ได้ลดความเสียเปรียบและได้รับโอกาสอย่างเป็นธรรมมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ศาสตร์และองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการประสานการสร้างองค์กรเครือข่าย หรือการขอความช่วยเหลือจากสาขาชีพ สถาบันองค์กรภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรประชาชน จึงจำเป็นมากยิ่งขึ้น และควรต้องขยายกว้างไปถึงศาสตร์พื้นฐานทางกฎหมาย เศรษฐศาสตร์ ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถาบันและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตอบสนองความต้องการและเห็นคุณค่าที่แท้จริงแก่กระบวนการจัดสวัสดิการเพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสตามสิทธิพลเมืองของประเทศ ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ได้ให้หลักประกันทางเศรษฐกิจและสังคมต่อกลุ่มด้อยโอกาสทั้งคนพิการ ผู้สูงอายุ เด็ก พิทักษ์สมาชิกในครอบครัว จากความรุนแรงในบ้าน เคารพศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะเป็นแนวทางของนโยบายและการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ต่อไปในอนาคต

2. นักศึกษา

นักศึกษาคควรได้รับการพัฒนาให้สามารถเป็นผู้ที่ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลา เพื่อประโยชน์ต่อการติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเสมอ นอกจากนั้นควรฝึกทำความเข้าใจและรู้จักตนเองเพื่อการปรับทัศนคติค่านิยม ซึ่งจะส่งผลต่อทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ สร้างความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีทักษะในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนมีความภาคภูมิใจในภาระหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์

3. คณาจารย์ในคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม

3.1 ควรเป็นผู้ชี้แนะและกระตุ้นให้นักศึกษาทบทวนตัวเอง ทำความรู้จักตัวเองให้ท่องแท้ว่าเหมาะสมหรือพร้อมจะเป็นนักสังคมสงเคราะห์หรือไม่

3.2 ในกระบวนการวิธีการเรียนการสอนคณาจารย์ควรเน้นให้มีการออกฝึกภาคปฏิบัติและการศึกษาดูงานนอกสถานที่การศึกษาเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ และการให้บริการทางสังคมในหลายๆ แง่มุมซึ่งแตกต่างและแปลกไปกว่าการเรียนรู้ทำความเข้าใจในชั้นเรียน

3.3 คณาจารย์ควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับองค์ความรู้และวิทยาการใหม่เพื่อถ่ายทอดให้กับนักศึกษา รวมทั้งควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัย การเขียนตำรา บทความทางวิชาการ การเข้าร่วมประชุมสัมมนาทั้งในและนอกประเทศ ตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม นอกสถาบันหรือได้รับทราบข้อมูลทันต่อสภาพการณ์ปัจจุบัน

4. หน่วยงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์

4.1 วิกฤตการณ์ด้านเศรษฐกิจนี้ก่อให้เกิดความจำกัดของทรัพยากรทั้งภาครัฐและเอกชนในการจัดสวัสดิการและการแก้ไขปัญหาของประชาชน รัฐบาลจึงควรให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนขยายบทบาทการให้บริการสวัสดิการสังคมกับองค์กรในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนระดมทรัพยากรในท้องถิ่นผ่านทางกลุ่มองค์กร และเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนมาใช้ในงานด้านสวัสดิการสังคมอย่างเต็มที่ หน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมต้องปรับเปลี่ยนวิธีการในการให้บริการจาก สังคมสงเคราะห์แบบเดิมที่เป็นแบบเฉพาะราย (Agency Based) เป็นการให้ชุมชนเป็นฐาน (Community Based)

4.2 องค์กรด้านสังคมสงเคราะห์ต้องตื่นตัวให้ความสำคัญกับนโยบายในการพัฒนาความรู้ความสามารถนักสังคมสงเคราะห์ออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ในรูปของผลงานที่เห็นเป็นรูปธรรมและแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการ วิทยาการสังคมสงเคราะห์ที่ก้าวหน้า

5. สถาบันทางวิชาการ

มหาวิทยาลัยที่เปิดดำเนินการเรียนการสอนหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ควรต้องมีบทบาทในการส่งเสริมหรือร่วมกับองค์กรภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นในการจัด “ประชาสังคมทางสังคมสงเคราะห์” ขึ้น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากร เปิดโอกาสให้มีการกระจายอำนาจและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการป้องกันแก้ไขปัญหาอันอาจเกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างแท้จริง